

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Številka: 000-04/14-7/ EPA 2099-VI
Ljubljana, 15. 10. 2014

Državni svet Republike Slovenije je na 22. seji 15. 10. 2014, na podlagi druge alineje prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04 in 68/06), sprejel naslednje

M N E N J E

k Devetnajstemu rednemu poročilu o delu Varuha človekovih pravic Republike Slovenije v letu 2013

Državni svet **se je seznanil** s poročilom.

Varuh človekovih pravic (v nadaljevanju: varuh) je Državni svet seznanil, da je letošnje poročilo zasnovano drugače kot prejšnja leta. Na začetku so predstavljeni statistični podatki in vsako področje delovanja varuha na splošno, temu sledijo posamezni primeri in priporočila varuha.

Državni svet pozitivno ocenjuje novo zasnovo poročila, tako z oblikovnega kot vsebinskega vidika. Poročilo je v novi obliki veliko bolj pregledno in uporabniku omogoča hiter dostop do želenih informacij ter prek posebnega sistema oznak tudi hitro seznanitev s ključnimi problemskimi področji, opozorili, predlogi, pa tudi pohvalami. Iz poročila je moč hitro razbrati, ali so posamezne institucije varuhova priporočila upoštevale ali ne. Prav tako je poročilo zasnovano tako, da sledi vsem fazam v postopku obravnave pobude, ob tem pa osrednje mesto namenja človeku - pobudniku za preučitev določenega primera.

Poročilo je strukturirano v posamezna večja poglavja, kot so npr. Ustavne pravice, Diskriminacija, Omejitve osebne svobode, Pravosodje, Policijski postopki, Upravne zadeve, Okolje in prostor, Gospodarske javne službe, Stanovanjske zadeve, Socialne zadeve, Zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje, Delovna razmerja itd. Pomemben pravni akt za delovanje varuha je tudi Zakon o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Opcijski protokol), ki velja od 2007. Varuh opravlja naloge državnega preventivnega mehanizma proti mučenju (t. i. DPM) in v okviru nalog redno preverja vse institucije v državi, v katerih bivajo ljudje, ki jim je bila odvzeta prostost (zapori, vzgojni domovi, psihiatrične bolnišnice ...). Poročilo DPM je sestavni del rednega poročila.

Varuh je 2013 prejel 9,6 % več pobud kot leto prej, od katerih jih je bilo utemeljenih kar 24 %, kar je tudi v primerjavi s tujino visoka in zaskrbljujoča številka, saj gre za neformalne oblike

zaščite. Takšni podatki kažejo na to, da institucije, ki bi morale že prej, v formalnih postopkih, razrešiti vse težave pritožnikov, tega ne storijo ali pa pri reševanju niso učinkovite. Državni svet meni, da bi morali državni organi in nosilci javnih pooblastil, še zlasti pa nadzorstveni organi (inšpektorati, sodišča, policija ...), že sami ali v sodelovanju z drugimi organi poskrbeti za razrešitev večine primerov kršitev pravic, še preden pride tako daleč, da posamezniku preostane samo še to, da se obrne na varuha.

Prav tako je lahko povečanje števila prejetih pobud, naslovljenih na varuha, po eni strani zaskrbljujoče in kaže na veliko stopnjo neučinkovitosti obstoječih mehanizmov v državi, po drugi pa lahko pomeni, da so državljani vedno bolj ozaveščeni o svojih pravicah, da ima varuh čedalje večji ugled v javnosti, da mu ljudje zaupajo in se s tem prepričanem in v upanju na rešitev nanj tudi pogosteje obračajo s svojimi težavami. V praksi namreč pogosto že samo napoved pošiljanja pobude varuhu lahko vpliva na to, da se organi javne uprave in drugi nosilci javnih pooblastil hitreje in drugače odzovejo pri reševanju posameznih primerov. Vse navedeno je rezultat dobrega dela varuha in učinkovitosti postopkov, ki jih vodi, ter rezultatov, ki jih dosega v soočanju z drugimi institucijami in organi. S tem, ko preprečuje in opozarja na kršitve temeljnih človekovih pravic, institut varuha predstavlja dodatno sredstvo zunajsodnega varstva pravic posameznikov.

Vendarle pa Državni svet, glede na velik obseg dela, ki je jasno razviden iz poročila varuha, izraža skrb, da se instituta Varuha človekovih pravic ne bi pretirano izkoriščalo ali obremenjevalo z neutemeljenimi pobudami ali zanemarljivimi težavami ter mu s tem jemalo časa in energije za pomoč in svetovanje v primerih, v katerih bi bila njegova pomoč bolj nujna. Zaradi obsega dela Državni svet opozarja tudi na problem obremenjenosti zaposlenih, saj v primeru delovanja varuha ne sme prihajati do zaostankov ali dolgotrajnega čakanja na obravnavo. Državljanji se na varuha obračajo ravno zato, ker od njega pričakujejo hitro in ustrezno ukrepanje. Varuh zagotavlja, da zaenkrat še obvladajo pripad zadev in projekte, ki jih vodijo.

Državni svet ugotavlja, da varuh ves čas svojega obstoja opozarja, da je nujna premišljenost pri pripravi zakonodaje, saj hitre spremembe in pogosto zapleteno napisana zakonodaja, razumljiva samo pravnikom, zmanjšujejo pravno varnost ljudi. Stanje v družbi ne sme biti izgovor za neurejanje odprtih vprašanj, prelaganje obveznosti države na druge čase in zmanjševanje programov, ki ljudem olajšajo življenje in jim omogočajo dostop do pravnega in socialnega varstva. Državni svet se pridružuje opozorilom varuha, saj v svojih mnenjih tudi sam mnogokrat opozarja vlado, da nenehno spreminjanje zakonodaje slabi pravno varnost državljanov. Zakonodajne rešitve morajo biti premišljene in finančno ovrednotene. Že v fazi priprave zakonodaje in določanju pravic in dolžnosti posameznikov in organov bi bilo torej treba paziti, da so določbe oblikovane tako, da so izvedljive in da jih ni moč izigravati.

Državni svet kot pozitivno prakso izpostavlja delovanje varuha na terenu, saj varuh v lokalnih skupnostih preverja stanje in probleme. Tako se varuh ljudem približa v domačih okoljih in jim omogoči neposreden stik. V posameznih lokalnih okoljih so problemi specifični (v Mariboru npr. problematika brezposelnih delavcev nad 50 let), nekateri pa se ponavljajo povsod po Sloveniji. Poročilo vsebuje predstavitev primerov po statističnih regijah in upravnih enotah. Tako je bilo 2013 največ zadev iz osrednje slovenske regije (22,4 %), sledijo podravska regija (12,3 %) in savinjska regija (7,7 %). Druge regije so zastopane z manj primeri, pri čemer skoraj 30 % zadev ni mogoče regionalno razporediti.

Varuh je 2013 skupno obravnaval 4279 zadev (nekaj od tega gre na račun prenesenih zadev iz leta prej), letos pa 3471 zadev. Od vseh obravnavanih zadev jih je bilo 2013 zaključenih kar 87,3 %, v reševanju jih ostaja 12,7 %. Državni svet ugotavlja, da se je 2013 najbolj povečalo število obravnavanih zadev na stanovanjskem področju (za skoraj 250 %), v zvezi z delovnopравниimi zadevami, na področju socialne varnosti, v zvezi s sodnimi in policijskimi postopki, pravicami otrok in v zvezi z gospodarskimi javnimi službami. Na področju ustavnih pravic je bilo 2013 obravnavanih za skoraj 48 % manj zadev kot leto prej. Na področju diskriminacije se je število zadev 2013 povečalo za 8,1 %, predvsem se je povečalo število zadev na področju obravnave nacionalnih in etničnih manjšin, kjer pa se pretežni del zadev nanaša na slabe razmere v pravno in komunalno neurejenih romskih naseljih in njihovi okolici. Na področju pravosodja je največji porast pri postopkih pred delovnimi in socialnimi sodišči. Pri obravnavi policijskih zadev je prišlo 2013 do rahlega povečanja, pri čemer varuh ugotavlja, da je Ministrstvo za notranje zadeve med najbolj odzivnimi ministrstvi pri komunikaciji z varuhom. Število upravnih zadev se je povečalo, najbolj na področju davkov, kar je bila posledica nameravane uvedbe nepremičninskega davka. Varuh poroča, da se je za več kot 10 % povečal pripad zadev na področju socialnih pravic.

Postopki v nadzornih institucijah (inšpektorati in sodišča) bi po mnenju varuha morali teči hitro in odločitve morajo biti sprejete v razumnih rokih. Predlagajo tudi kadrovske okrepitve Inšpektorata za delo, tudi s prerazporeditvijo javnih uslužbencev, še sploh zaradi letos sprejetega Zakona o inšpekciji dela, ki uvaja nov institut strokovnega pomočnika. Državni svet podpira predloge za izboljšanje učinkovitosti dela nadzornih državnih organov, zlasti na podlagi iskanja možnosti za kadrovske krepitve v okviru obstoječih kadrovskih virov, glede na trenutno finančno situacijo v državi.

Državni svet izpostavlja problematiko dolgotrajnosti upravnih in sodnih postopkov, zaradi katerih je ljudem kršena pravica do razsojanja v razumnem roku, zato je bila Slovenija že več kot 250-krat prepoznana kot kršiteljica te pravice pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. V zvezi z vprašanjem brezplačnih pravnih pomoči Državni svet opozarja, da gre za velik problem, ki se kaže v pomanjkanju denarja za brezplačne pravne pomoči in v dolgotrajnih postopkih odločanj za odobritev pravice do brezplačne pravne pomoči. Posameznikom je tako onemogočen dostop do uporabe pravnih poti. V poročilu je glede brezplačne pravne pomoči s strani varuha Ministrstvu za pravosodje in Ministrstvu za notranje zadeve priporočeno, naj preučita možnost za dodatno pomoč občinam kot spodbude za vzpostavitev oziroma ohranjanje oblik pravne pomoči, ki jo nekatere občine (že) omogočajo svojim občanom. Nekatere lokalne skupnosti na tem področju že aktivno delujejo, če izpostavimo primer Mestne občine Velenje, ki iz proračunskih sredstev pokriva stroške za brezplačno pravno svetovanje za svojih 33.000 občanov. Letno se na brezplačno svetovanje prijavi 1500 ljudi, kar priča o veliki potrebi po takšnih storitvah in veliki problematiki brezplačne pravne pomoči.

Državni svet prav tako izpostavlja opozorilo varuha, da Slovenija še vedno nima urejene državne institucije za varstvo in promocijo človekovih pravic, ki bi delovala na podlagi Pariških načel v zvezi s statusom nacionalnih institucij, ki jih je potrdila generalna skupščina OZN. Prav tako bi morali urediti položaj zagovornika načela enakosti. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti namreč želi, da bi se institut zagovornika preselil pod okrilje varuha, ki bi mu nudil tudi vso logistično pomoč. Varuh pri tem opozarja, da so pristojnosti obeh institutov zelo različne in da zgolj ena oseba ne bo mogla opravljati nalog, ki se dotikajo celotnega področja enakosti.

Na področju socialnih zadev varuh kot zelo perečo kršitev izpostavlja kršitev pravice do pravnega varstva zaradi dolgotrajnih postopkov na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pri reševanju pritožb zoper prvostopenjske odločbe o pravicah iz javnih sredstev (več kot 10.000 nerešenih pritožb, pritožniki čakajo na odločitev v povprečju več kot 14 mesecev), na kar je varuh opozarjal že v letnem poročilu za leto 2012, a se je stanje kljub priporočilom in opozorilom varuha 2013 še poslabšalo. Zaradi dolgotrajnega reševanja postopkov posamezniki in družine zamujajo s plačili za druge storitve, saj iz naslova uveljavljanja pravic iz javnih sredstev ne dobijo sredstev, ki bi jim olajšala preživetje. Tako nastaja krog revščine in prikrajšanosti, iz katere ne morejo izstopiti.

Varuh opozarja tudi na še vedno neustrezne zakonodajne rešitve za pridobitev pravic iz javnih sredstev in ključne težave na tem področju - usmerjanje namena določb bolj v iskanje kršiteljev kot zagotavljanje dostopa do pravic tistim, ki to resnično potrebujejo; neustrezno ugotavljanje dohodka družine, ki služi kot osnova za morebitno pridobitev denarne socialne pomoči, zlasti v zvezi s preživnino otroka, ki se všteva v prihodek družine (predlaga se neupoštevanje tistega dela preživnine, ki se namenja izključno za potrebe otroka); upoštevanje vrednosti nepremičnine v lasti otroka v prihodek družine; prezapleteni obrazci in odločbe iz naslova uveljavljanja pravic iz javnih sredstev; prenizek znesek denarne socialne pomoči za dostojno preživetje; nesprejemljivost načina poračunavanja preveč izplačanega otroškega dodatka in drugih oblik pomoči (smiselna bi bila ureditev na obroke) ter neustrezno ureditev prepovedi odtujitve in obremenitve nepremičnin upravičencev do institucionalnega varstva (zaznamba lastništva države na vseh nepremičninah je nesorazmeren poseg).

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti se na opozorila varuha odziva s pojasnilom, da gredo vsi ukrepi, strategije in spremembe zakonodaje, ki ureja pravice iz javnih sredstev, v smeri čimprejšnje ureditve stanja in odprave negativnih posledic, ki jih občutijo državljani zaradi novo uveljavljene zakonodaje. Ministrstvo je 2013 in 2014 sprejelo številne ukrepe in v reševanje pritožb vključilo vse možne kadrovske vire, tako da so do aprila 2014 uspeli zmanjšati število nerešenih pritožb z 11.000 na 6.000. Na uspešnost reševanja pritožb pa vplivajo tudi različni vmesni hitri posegi v zakonodajo, ki vsaj začasno onemogočijo nadaljevanje sistematičnega načina dela.

V zvezi s poračunavanjem preveč izplačanih socialnih prejemkov ministrstvo pojasnjuje, da so se teh težav zavedali in da je s popravkom novega sistema na področju uveljavljanja pravic iz javnih sredstev zdaj omogočena tudi ureditev obročnega odplačila na podlagi dogovora s centrom za socialno delo. Prav tako pojasnjujejo, da se zaznamb na nepremičninah otrok z namenom dostopa do pravic iz javnih sredstev ne izvaja in da so bile vse morebitne napake v tej smeri odpravljene. Glede zapletenosti obrazcev poudarjajo, da je zelo težko narediti enotno vlogo pri tako širokem obsegu različnih pravic, ki vsaka terja veliko število dokazil. Poudarjajo, da v zadnjem času ni zaznani večjih problemov pri izpolnjevanju vlog, še posebej, odkar je na centrih strankam zagotovljena pomoč informatorjev. Pri tem izrekajo pohvale centrom za socialno delo, da kljub vsem težavam v večini primerov ljudje uspejo pravočasno pridobiti pravice iz javnih sredstev in temu ustrezno tudi denarna sredstva.

Glede deleža preživnin, ki se vštevajo v prihodek družine, ministrstvo navaja, da so bili pri iskanju rešitev omejeni z odločbo Ustavnega sodišča, ki je že pred časom ugotovilo, da upoštevanje preživnine v lastni dohodek družine ni ustavno sporno, da pa naj se pri izračunu lastnega dohodka vendarle ne bi upošteval tisti del preživnine, ki je namenjen posebnim potrebam otroka. Upošteval naj se ne bi torej ravno tisti del, za katerega varuh predlaga izvzetje.

Trenutno je tako na podlagi ustavne odločbe zakonska ureditev takšna, da se preživnina v lastni dohodek družine do višine minimalnega dohodka, ki bi sicer pripadal otroku, ne všteva, vštevajo pa se sredstva nad tem zneskom. Pri tem v primerih visokih preživnin del nad minimalnim dohodkom lahko še vedno precej vpliva na pridobitev pravic iz javnih sredstev, vendar ministrstvo takšne situacije opravičuje z razlago, da bi se v primeru, če družina ne bi živela ločeno, v lastni dohodek upoštevali vsi dohodki sedanjega zavezanca za plačilo preživnine in da v takšnem primeru otrok oziroma družina s tem do pravic iz javnih sredstev morebiti sploh ne bi bila upravičena.

Ministrstvo poročilo varuha ocenjuje kot nujno za izboljšanje dela ministrstva, poudarja, da se je z varuhom večkrat sestalo in poskušalo redno odgovarjati na vprašanja in dileme ter sproti iskati rešitve. Opozarja pa, da iskanje ustreznih rešitev na posameznih v poročilu izpostavljenih področjih (strokovno delo v posebnih socialnih zavodih, ureditev strokovnega delo z osebami z demenco itd.), terja medresorsko usklajevanje, v večini primerov zlasti z Ministrstvom za zdravje.

Državni svet potrjuje tezo varuha, da socialni prejemki v velikem številu primerov niso dovolj visoki, da bi omogočali dostojno preživetje prejemnikom pomoči. Z ZUJF sprejeta višina minimalnega osebnega dohodka, ki je podlaga za določanje višine večine pravic iz javnih sredstev, v primerjavi z ocenjeno višino minimalnih življenjskih stroškov, je namreč prenizka, posledice pa se kažejo v povečevanju revščine nekaterih skupin prebivalstva. Državni svet opozarja, da vezanje višine posameznih pravic in njihovega usklajevanja na pogoj 2,5 %-ne gospodarske rasti ob sedanjih gospodarskih razmerah pomeni samo še dodatno slabšanje socialne varnosti precejšnjega dela populacije (upokojencev, brezposelnih ...).

Državni svet opozarja na še eno pereče področje, ki v poročilu varuha sicer ni omenjeno, prizadene pa čedalje večje število prejemnikov denarnih socialnih pomoči. Slednji namreč v čedalje večjem številu zaradi blokiranih osebnih bančnih računov ne morejo dostopati do sredstev denarne socialne pomoči, ki jim pripada, in tako ostajajo brez nujnih finančnih sredstev za preživetje. O tej problematiki se po mnenju Državnega sveta premalo govori in se ne išče ustreznih rešitev, čeprav se problem dotika že več kot 400 ljudi v državi.

Državni svet posebej izpostavlja slabo socialno situacijo v lokalnih okoljih, ki jo potrjujejo tudi podatki iz poročila na področju stanovanjskih zadev ter gospodarskih javnih služb. Vedno več družin in posameznikov se obrača na lokalne skupnosti za subvencije najemnin in druge enkratne pomoči. Število obravnavanih zadev na področju gospodarskih javnih služb se je 2013 povečalo za skoraj 42 %, predvsem na račun komunalnega gospodarstva in energetike. Gre za stiske ljudi, ki ne morejo več poravnati svojih obveznosti za različne komunalne storitve in oskrbe z energijo, zaradi česar prihaja do deložacij in odklopov elektrike.

Državni svet opozarja tudi na povečan porast pobud v zvezi s stanovanjskimi zadevami, kar kaže na to, da je stanovanjsko področje eno najbolj zanemarjenih področij delovanja države, kar se je v času gospodarsko-finančne krize pokazalo še bolj izrazito. Vsa priporočila varuha iz prejšnjih let ostajajo v glavnem neizpolnjena, spremenjen je bil le način nakazovanja subvencij za najemnine lastnikov stanovanj.

Državni svet na področju stanovanj opozarja še na problematiko lastnikov denacionaliziranih stanovanj, kjer obstajajo ugotovitve Evropskega odbora za socialne pravice pri Svetu Evrope, ki

zahtevajo ukrepe za odpravo kršitev pravic, vendar je bila država doslej popolnoma neodzivna za reševanje omenjene problematike.

O problematiki nasilja v družini in nad starejšimi se v javnosti intenzivneje govori zadnjih pet let, aktualni podatki o pojavnosti nasilja nad otroki in starejšimi pa še vedno kažejo na njegov porast. Državni svet Ministrstvu za delo, družino zato predlaga, da pripravi spremembe zakonodaje na področju varstva odraslih, saj centri za socialno delo ugotavljajo, da ob soočanju s primeri nasilja v družini nimajo podlag za ukrepanje, razen možnosti prijave na policijo (ni učinkovita rešitev, ker prijavitelji velikokrat zaradi strahu pred nasiljem obtožbe umaknejo), svetovanja in motiviranja starejših. Centri za socialno delo se zato za reševanje primerov nasilja nad starejšimi trenutno skušajo čim bolj intenzivno povezovati z Zvezo društev upokojencev Slovenije, ki se z nasiljem nad starejšimi intenzivno ukvarja v okviru posebnega programa pomoči Starejši za starejše, sami pa pojave nasilja skušajo zaznati zlasti prek izvajalk pomoči na domu ter posledično ukrepati v okviru danih možnosti.

Glede problematike domske oskrbe in zadnjih informacij iz medijev o ponovnem pomanjkanju mest v domovih za starejše, Državni svet opozarja, da je širjenje takšnih informacij neustrezno, saj je prostih kapacitet v domovih za starejše dovolj, težave pa so druge - pri urejanju koncesijskih razmerij. Slednje vpliva na to, da veliko število prostih mest ostaja na voljo prek zasebnih izvajalcev storitev domske oskrbe, ki pa si je zaradi višine stroškov marsikatera starejša oseba ne more privoščiti. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je pritrnilo ugotovitvam Državnega sveta, da obstajajo proste kapacitete v javnih domovih za starejše (okrog 150 postelj v okviru 60 domov), glede urejanja koncesij pa opozarjajo, da bi bilo koncesijska razmerja treba natančno urejati ob začetku gradnje novih kapacitet v okviru javno-zasebnega partnerstva, saj je kasneje to veliko težje urejati. Hkrati opozarjajo, da bi morali starejše pravočasno obveščati o posledicah sklepanja pogodb za vstop v domsko oskrbo, zlasti pri zasebnikih, kjer se predvidevajo večje finančne obremenitve.

Kot problematično Državni svet zaznava tudi izobraževanje otrok na domu. Slednje je v osnovi opredeljeno kot izključna pravica staršev in je zato z vidika zaščite otroka premalo specifična. Centri za socialno delo se namreč soočajo s primeri, ko se omenjena pravica izrablja v škodo otrok in vpliva na njihovo socializacijo, zato Državni svet poziva k natančnejši preučitvi ustreznosti trenutne ureditve omenjene pravice.

Državni svet v zvezi s problematiko vročanja pošte brezdomcem na podlagi t. i. fiktivne prijave stalnega bivališča na centrih za socialno delo opozarja na njeno večplastnost. Kritika, da se centri za socialno delo na tem področju neustrezno odzivajo, je v tem primeru po mnenju Državnega sveta neupravičena, saj imajo slednji pri izvajanju svoje vloge pri vročanju pošte brezdomcem nemalo težav. Pošta Slovenije namreč od centrov za socialno delo zahteva, da ne samo omogočijo vročanje pošilk, ampak da za vročanje zagotovijo ločene poštno nabiralnike za vsako od prijavljenih oseb. Nekateri centri za socialno delo imajo tudi od 300–400 takšnih fiktivnih prijav bivališča in torej nikakor ne morejo zadostiti zahtevam Pošte Slovenije. Posebne težave se pojavljajo zlasti z vročanjem sodnih pozivov, za vročanje katerih centri za socialno delo niso pooblaščen, prav tako pa opozarjajo, da večina pri njih prijavljenih oseb k njim sploh ne prihaja, tako da tudi pošte ne dvigajo. Varuh je v odzivu pojasnil, da s svojimi predlogi niso želeli odgovornosti za nastalo situacijo prenesti na centre za socialno delo, in da skušajo s pristojnimi organi čim prej doreči najbolj ustrezen rešitev, saj se število brezdomcev povečuje, s tem pa tudi obseg težav. Državni svet ocenjuje, da je možnost prijave bivališča na centrih za socialno delo neustrezna ter podpira stališče varuha, da bi bilo treba iskati rešitve v okviru

medresorskega usklajevanja, s poudarkom na spremembi Zakona o prijavi prebivališča. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je pritrdilo, da je edina ustrezna rešitev sprememba zakonodaje, saj pričakovanja Pošte Slovenije postajajo vse bolj neizvedljiva (ustanavljanje lastnih poštnih podružnic v okviru posameznih socialno-varstvenih zavodov ipd.), hkrati pa je izrazilo pohvale centrom za socialno delo, da so bili do zdaj kljub vsem zapletom pripravljeni opravljati naloge sprejemanja pošte za brezdomne osebe.

Državni svet opozarja tudi na številne projekte aktivacije posameznih ranljivih skupin prebivalstva, ki bi jih bilo nujno prevetriti, saj ne dosegajo svojih učinkov.

Državni svet je že večkrat opozoril, da se pri oblikovanju ukrepov na trgu dela in v okviru ostalih politik pozablja na določene ranljive skupine, kot je na primer skupina mladih od 30–35 let, ki sicer ne sodijo več v statistično kategorijo mladih, a se prav tako soočajo z enakimi problemi kot mladi do 30 leta (nimajo zaposlitve ali pa je slednja prekerne narave, nimajo pogojev za ustvarjanje kariere in družine). S težavami brezposelnosti in prekernosti se soočajo že več let, še iz časa, ko so bili statistično še uvrščeni med mlade, pri iskanju rešitev pa ostajajo prezrti, saj niso več upravičeni do ukrepov za dvig zaposlenosti mladih. Izhod v samozaposlitev, ki se jim pogosto ponuja kot rešitev, se pogosto zanje konča s težkimi finančnimi težavami in pomanjkanjem socialne varnosti. Državni svet zato meni, da bi bilo tudi zanje treba oblikovati posebej prilagojene rešitve (ureditev lažjega dostopa do stanovanj, kreditov, stabilnejših oblik zaposlitev ...). Državni svet pojasnila Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da smo v Sloveniji že tako izjemoma zvišali zgornjo mejo starosti, ki še omogoča status mladega človeka (v EU 24 let, v Sloveniji 29 let), in da nadaljnja širitev tega razreda in s tem omogočanje dostopa do ukrepov za zaposlovanje mladih ni mogoča, ne sprejema kot ustreznega odgovora na izpostavljeno problematiko. V vsakem primeru bi se namreč lahko oblikovalo rešitve in ukrepe, posebej prilagojene vsaki starostni skupini, v kateri se zazna izrazite težave, neodvisno od trenutnih statističnih okvirov, v katere omenjena skupina sodi, in neodvisno od politik ostalih držav članic EU, ki se zelo verjetno soočajo z drugačnimi težavami. Stremeti bi bilo torej treba k zagotavljanju stabilnih in dostojnih delovnih okolij za mlade, ki pogosto delajo na slabo plačanih delovnih mestih za določen čas brez možnosti ustvarjanja kariere in napredovanja.

Varuh v poročilu izpostavlja tudi problematiko mlajših invalidov, ki so zdaj nastanjeni v institucijah za varstvo starejših oseb, kar je popolnoma neprimerno, zato bi to področje po mnenju varuha prav tako terjalo spremembe in drugačno ureditev. Varuh je obravnaval tudi nekaj pobud v zvezi z zagotavljanjem ustreznih parkirnih prostorov za invalide ter pritožb na delo invalidskih komisij. Opozarja tudi, da so postopki ugotavljanja invalidnosti dolgi, izdane odločbe pa težko razumljive. V zvezi s pravicami delovnih invalidov ter delovanjem invalidskih podjetij varuh ugotavlja, da prejmejo veliko pritožb v zvezi s kršitvami (neplačilo za opravljeno delo, trpinčenje itd.) in da se pritožniki velikokrat počutijo kot izkoriščana delovna sila, kot zgolj sredstvo za koriščenje subvencije ali vir povečevanja dobička. Kot pozitiven premik na področju pravic invalidov varuh navaja nedavno sprejeto novelo Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (omogočena večja izbira in dostopnost do tehničnih pripomočkov, na novo urejena prilagoditev vozila, zagotovljena dolgoročno najnižja cena itd.), vendar pa opozarjajo, da vsi podzakonski akti omenjenega zakona še vedno niso sprejeti. Prav tako še vedno ni bil sprejet zakon o osebni asistenci.

Državni svet v zvezi z navedbami varuha glede kršitev pravic invalidov v invalidskih podjetjih poudarja, da bi bilo treba ocene o slabih delovnih razmerah v omenjenih podjetjih na podlagi

parih pobud oblikovati z večjo kritično distanco in brez posploševanja, saj Državni svet po informacijah iz prakse večjih težav pri zaposlovanju in delu delovnih invalidov v omenjenih podjetjih ne zaznava.

Na področju zdravstva in zdravstvenega zavarovanja varuh priporoča Ministrstvu za zdravje, da naj čim prej pripravi izhodišča reforme zdravstvenega varstva in zavarovanja in organizira široko javno razpravo vseh zainteresiranih javnosti. Opozarjajo tudi na pomanjkljivo urejeno področje nadzorov v zdravstvu, v zvezi z Zakonom o pacientovih pravicah pa se varuh zavzema za natančnejšo opredelitev pravice do drugega mnenja, ki je del zdravljenja in bi temu primerno morala biti krita iz obveznega zdravstvenega zavarovanja. Opozarjajo tudi na neurejeno področje homeopatije, na pomanjkljivo obrazložene odločbe Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) in z njimi povezane predolge pritožbene roke ter na nujnost čimprejšnjega imenovanja novih zastopnikov pacientovih pravic.

Ministrstvo za zdravje se je z opozorili varuha strinjalo in v zvezi z nadzori v zdravstvu pojasnilo, da je bil narejen določen napredek na tem področju, saj je bil 2013 sprejet Pravilnik o izvajanju strokovnega nadzora s svetovanjem za posamezne poklicne skupine zdravstvenih delavcev, ki niso organizirani v poklicnih zbornicah oziroma strokovnih združenjih z javnim pooblastilom (Uradni list RS in št. 60/13). Zavedajo se, da bo treba v novem zakonu o zdravstveni dejavnosti popolnoma na novo urediti tudi finančni nadzor ZZZS. V zvezi z urejanjem področja homeopatije ministrstvo napoveduje temeljite popravke Zakona o zdravilstvu. Pristopili so tudi že k spremembam Pravilnika o opredelitvi zdravilskih sistemov in zdravilskih metod ter o postopku evidentiranja, priznavanja in nadzora zdravilskih sistemov in zdravilskih metod, ki se uvajajo v zdravilsko dejavnost, s katerimi so želeli nekaj poklicev s področja izvajanja zdravilske dejavnosti deregulirati, vendar so na podlagi burnih odzivov v javni razpravi ugotovili, da bo k reševanju tematike treba pristopiti bolj celovito (povabiti k sodelovanju številne akterje na tem področju in preučiti možnosti vključitve integrativne medicine itd.). Ponovno načrtujejo začetek aktivnosti za ustanovitev zdravilske zbornice, kot je bilo predvideno že v prvotnem zakonu, za celovito ureditev področja pa bi bili nujni tako popravki zakona, prej omenjenega pravilnika kot tudi Zakona o zdravniški službi, ki trenutno prepoveduje hkratno opravljanje zdravilske dejavnosti in dejavnosti klasične medicine.

Državni svet na področju zdravstva ponovno opozarja na nujnost celovite ureditve izvajanja posebnih varovalnih ukrepov tudi v okviru nepsihotrične zdravstvene oskrbe, torej zunaj psihiatričnih bolnišnic in varovanih oddelkov v socialnovarstvenih zavodih. Področje naj bi se uredilo z novelo Zakona o pacientovih pravicah, ki je bila v javni razpravi do 15. 3. 2013, a kasneje ni bila vložena v zakonodajno proceduro. V koalicijski pogodbi nove vlade pa ni moč zaznati prioritete obravnave omenjenega zakona. Na posledice nesprejetja omenjenega zakona opozarjajo zlasti zastopniki pacientovih pravic, ki sicer s svojim delom veliko pripomorejo k reševanju primerov kršitve pravic iz naslova zdravstvenega varstva. Državni svet zato poziva k čimprejšnjemu sprejetju omenjenega zakona. Glede pretirano birokratiziranih in prezapletenih odločb ZZZS pa Državni svet ocenjuje, da njihov namen ni pomoč posamezniku, ampak bolj izvajanje pritiska nanj, da odstopi od svojih zahtev.

Ministrstvo za zdravje je potrdilo ustreznost poziva Državnega sveta k čimprejšnjemu sprejemu novele Zakona o pacientovih pravicah, saj bi bilo zakon, ki je bil sprejet 2008, poleg ureditve izvajanja posebnih varovalnih ukrepov treba temeljito dopolniti na več mestih, tudi v delu, ki se nanaša na razvrstitve obravnave pacientov glede na stopnjo nujnosti, torej napotitev na zdravljenje.

Državni svet z nezadovoljstvom ugotavlja, da se število pritožb in zahtevkov na področju zdravstva vztrajno viša, kar je moč pripisati dejstvu, da so finančna sredstva za izvajanje zdravstvenih storitev omejena, kar posledično vpliva tudi na njihovo dostopnost. Državni svet opozarja tudi na pojavljanje prvih zapletov pri uveljavljanju določb Direktive o uveljavljanju pravic o čezmejnem zdravstvenem varstvu, na kar prav tako opozarjajo zastopniki pacientovih pravic. ZZZS namreč pri odločanju o teh pravicah uporablja precej ostre kriterije, posledično je zato veliko zavrnitev zahtevkov in veliko nezadovoljstva uporabnikov.

Varuh poroča, da na področju delovnih razmerij večina njegovih priporočil ni bila sprejeta, kljub temu, da se je število pobud v primerjavi s preteklim letom povečalo. Veliko pobud je anonimnih, ker se prijavitelji bojijo za svoja delovna mesta. Največ kršitev je povezanih z neplačilom za opravljeno delo, tako v neto kot bruto zneskih, zato varuh zahteva od Vlade takojšen sprejem ukrepov, ki bodo zagotovili pregleden, učinkovit in hiter sistem nadzora nad plačevanjem plač, tako v neto zneskih plače kot vseh odtegljajev. Državni svet ugotavlja, da na področju zagotavljanja in upoštevanja pravic delavcev ni prišlo do izboljšanja, še vedno se dogaja, da delodajalci nekaznovano ne izplačujejo osebnih dohodkov ali ne odvajajo prispevkov za delavce. Opozorjeno je bilo tudi, da spremenjena insolventna zakonodaja ne daje ustreznih rezultatov, predvsem v delu, ko bi morale banke opraviti konverzijo svojih dolgov v deleže v podjetjih, kar bi omogočalo ohranitev zdravih jeder podjetij in ohranitev proizvodnje in delovnih mest. Državni svet v zvezi z neplačevanjem prispevkov meni, da je pri množici nadzorstvenih organov vedno znova težko razumeti, da do tovrstnih kršitev še vedno prihaja in da kršilci še vedno ostajajo nekaznovani. Državni svet pri tem opozarja na pomanjkanje ustreznega pravnega varstva zaposlenih, saj Kazenski zakonik sicer resda predvideva sankcije tovrstnega ravnanja, vendar pred tem zahteva izpolnitev pogoja dokazljivega naklepa, kar v praksi pomeni, da nihče od delodajalcev zaradi neplačila prispevkov ni kaznovan. Za doseganje učinkov v praksi bi se torej morale ustrezno spremeniti pravne podlage.

Varuh še posebej opozarja na ureditev izplačila nadomestila plače zaradi začasne zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe ter poziva k sprejetju avtentične razlage 137. člena ZDR-1, ki v desetem odstavku določa, da če delodajalec delavcem ne izplača plač in nadomestil plač v zakonsko določenem oziroma pogodbeno dogovorjenem roku, ZZZS v breme zdravstvenega zavarovanja izplača neposredno delavcu (na njegovo zahtevo) zapadlo neizplačano nadomestilo plače. Omenjeni člen si namreč ZZZS in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti razlagata drugače kot varuh, saj pravita, da je takšen zahtevek možen le v izjemnem primeru, ko delodajalec zaradi likvidnostnih ali drugih težav ne izplača plač in nadomestil vsem delavcem in ne samo posameznemu delavcu. Varuh pa trdi, da je treba izhajati iz namena tega člena, ki pomeni zakonsko zaščito pravice do nadomestila, za katero je delavec zavarovan, in da je ZZZS nadomestilo, v primeru neplačila s strani delodajalca in ne glede na razloge ali okoliščine neizplačila, dolžan izplačati.

Državni svet v zvezi s 137. členom ZDR-1 ugotavlja, da slednji ZZZS nalaga kritje dodatnega rizika, ki ga ZZZS nima zavarovanega na podlagi nobenega pravnega temelja. Gre torej za politično odločitev, s katero se je obveznost regulatorja socialne politike (države) za zagotavljanje pravic iz naslova socialnih zavarovanj prenesla na javni zavod, ki izvaja dejavnost obveznega zdravstvenega zavarovanja. Državni svet meni, da ni sprejemljivo, da bi zavod omenjeni riziko pokrival iz sredstev zavarovancev, četudi bi v skladu z omenjenim členom ostal nosilec neke vrste subsidiarne odgovornosti, ampak bi se za to moralo zagotoviti sredstva iz državnega proračuna. Ministrstvo za zdravje je pri tem podalo dodatno pojasnilo, da so vse

pravice iz obveznega zdravstvenega zavarovanja (OZZ) določene zelo strogo in da navedena obveza od tega odstopa, saj je njen namen popolnoma drugačen od ostalih pravic, ki se krijejo iz OZZ.

Državni svet poziva varuha, da nadaljuje napovedane aktivnosti na področju ugotavljanja (ne)ustavnosti ureditve nove pokojninske zakonodaje v delu, ki se nanaša na pogoje za pridobitev pravic do starostne pokojnine za tiste zavarovance, ki so bili prostovoljno vključeni v obvezno zavarovanje. Na neustavnost posega v »pravice v nastajanju« za zavarovance, ki so bili prostovoljno vključeni v obvezno zavarovanje, sta sicer opozorila že Zveza svobodnih sindikatov Slovenije in Sindikat delavcev trgovine Slovenije, ki sta na Ustavno sodišče Republike Slovenije vložila zahtevo za oceno ustavnosti četrtega in petega odstavka 27. člena ZPIZ-2.

Varuh v zvezi s problematiko brezposelnosti ugotavlja kršitve pravice do osebnega dostojanstva, varnosti, svobode dela, socialne varnosti in kršitve 60. člena ustave, po katerem država ustvarja možnosti za zaposlovanje in delo. Varuh opozarja, da primanjkuje javnih del in da poravnavanje finančnih obveznosti države do brezposelnih ni ustrezno urejeno, saj se izvaja z velikim časovnim zamikom. Sprašujejo se tudi o primernosti ukrepov aktivne politike zaposlovanja, ali so bile narejene kakšne analize njihovih učinkov, pa tudi o učinkovitosti Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ), pri čemer predlagajo sprejetje organizacijskih, kadrovskih in drugih ukrepov, ki bodo pripomogli k večji odzivnosti služb na potrebe brezposelnih. Slednji pogosto niso ustrezno informirani ali pa so primorani odgovore na svoja vprašanja iskati na več različnih mestih, pogosto tudi neuspešno.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v zvezi z javnimi deli pojasnjuje, da predstavljajo zgolj del ukrepov aktivne politike zaposlovanja (APZ), da razpisi javnih del potekajo tekoče, da pa se nanje ljudje ne prijavljajo v takšni meri, kot bi se pričakovalo. Dodatno pojasnjujejo, da so javna dela namenjena predvsem dolgotrajno brezposelnim osebam in da omogočajo zasedbo nesistemiziranih delovnih mest, za katere ni treba izpolnjevati vseh zahtev za zasedbo delovnega mesta, kar je njihova prednost. V zvezi s predlogi po reorganizaciji ZRSZ ministrstvo meni, da je kakovost dela po posameznih območnih enotah zavoda različna, da pa ocenjujejo, da pa se v zadnjem času pretok informacij do iskalcev zaposlitve izboljšuje. Ministrstvo napoveduje še nekaj dodatnih ukrepov za zmanjšanje števila brezposelnih, vendar pri tem opozarjajo, da niso institucija v državi, ki lahko pripomore k izboljšanju stanja na trga dela.

Državni svet je že večkrat opozoril, da bi bilo treba stremeti k zagotavljanju stabilnih in dostojnih delovnih okolij za mlade, ki pogosto delajo na slabo plačanih delovnih mestih za določen čas brez možnosti ustvarjanja kariere in napredovanja. Nujno bi bilo vzpostaviti ukrepe za olajšanje prehoda iz izobraževanja v zaposlitev, pri čemer se Državni svet zaveda, da veliko oviro zaposlovanju predstavlja neskladje med izobrazbeno strukturo (zlasti mladih, terciarno izobraženih in brez izkušenj) in potrebami na trgu dela oziroma pričakovanji delodajalcev. Prav tako je jasno, da je nastanek novih delovnih mest v gospodarstvu v veliki meri odvisen od številnih zunanjih dejavnikov in predpogojev, ki še vedno ostajajo neizpolnjeni (spodbudna gospodarska rast in ustrezno poslovno in podporno okolje), prav tako pa tudi od intenzivnejšega vlaganja v tehnološki razvoj in s tem razvoj posameznih gospodarskih panog, ki bi lahko ponudile nova, dobro plačana in perspektivna delovna mesta, kar bi posledično spodbudilo mlade, da bi se v večji meri odločali za tehnične oziroma naravoslovne poklice.

V zvezi z zagotavljanjem pravice do dela Državni svet izpostavlja predlog, ki ga je oblikovala Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide na 6. seji 29. 5. 2013, ob obravnavi Predloga zakona o štipendiranju (ZŠtip-2) - druga obravnava, in sicer, da pristojni državni organi v povezavi s štipendijsko politiko, politikami trga dela in zaposlovanja ter politikami izobraževanja preučijo vprašanje soodgovornosti izobraževalnih institucij za zaposlovanje svojih diplomantov in možnih ukrepov. S tem je želela opozoriti na dejstvo, da povezava med navedenimi politikami predstavlja ključni element družbenega razvoja, zato so nujni razmisleki o dejanskih potrebah po določenih poklicnih profilih s strani gospodarstva ter temu prilagojenem številu razpisnih mest po posameznih izobraževalnih programih. Relacije med omenjenimi politikami niso samo ekonomskega značaja, v določeni meri pa terjajo soodgovornost njihovih izvajalcev za končni uspeh, zato bi morale biti tesno povezane in medsebojno usklajene. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je pojasnilo, da že pripravljajo poseben program (»Iz faksa takoj praksa«), ki naj bi bil objavljen že konec letošnjega septembra in s katerim želijo zagotoviti možnost dela in lažji prehod na trg dela osebam s terciarno izobrazbo.

Državni svet opozarja na težave z izvajanjem posebnih programov usposabljanja in izobraževanja v okviru ukrepov APZ, saj se slednji ne morejo uspešno izvesti oziroma ne dajejo ustreznih rezultatov, ker ob napotitvi brezposelnih oseb v tovrstne programe ni hkrati poskrbljeno tudi za pokritje stroškov prevoza udeležencev programa, ki so velikokrat na programe, ki se izvajajo v večjih mestih, napoteni iz precej oddaljenih krajev (primer: oseba iz Haloz je napotena na program v okviru APZ na Ptuj). Državni svet zato poziva k ureditvi tega področja, hkrati pa opozarja, da ponudba in izvajanje programov APZ samo po sebi ne zadošča, če na koncu ni poskrbljeno tudi za ustrezne izhode iz programa, torej za dejanske zaposlitve.

Državni svet meni, da se velikokrat sprejemajo prehitre odločitve o uveljavitvi ali odpravi določenih ukrepov na področju zaposlovanja oziroma trga dela, kot na primer v zvezi s programom subvencije za samozaposlitve, katerega izvajanje se bo zaključilo zgolj zaradi nekaj ekscesnih primerov, ki bi jih lahko preprečili z boljšim nadzorom. Zaradi tega bodo od zdaj naprej otežene samozaposlitve tistim z resnično dobrimi podjetniškimi idejami, kar naj bi bil tudi osnovni namen omenjenega subvencioniranja, ne pa zgolj začasno izboljšanje statističnih kazalnikov brezposelnosti ter uvajanje novih oblik prekernega dela, navkljub izpolnjevanju pogojev za redno delovno razmerje.

Državni svet opozarja tudi na pojav sovražnega govora v političnih nastopih in soočenjih pred volitvami, ko prihaja do nekaznovanega blatenja posameznikov, ki se ne morejo braniti. Varuh pri tem pojasnjuje, da daje velik pomen etiki javne besede in se odziva na primere sovražnega govora. Zavedati pa se je treba, da je svoboda govora ena izmed temeljnih človekovih pravic in da je v primeru politične razprave meja dopustnega postavljena višje. Varuh deluje na področju opozoril in apelira za višjo raven politične kulture in govora v sferi politike, vendar pa se v primeru kršitev te dokazujejo na sodišču. Glede etike javne besede ter sovražnega govora pa varuh v poročilu navaja dve priporočili. Varuh priporoča, da naj se vsi, ki sodelujejo v javnih razpravah, še posebej politiki, v svojih izjavah in besedah izogibajo spodbujanju sovraštva ali nestrpnosti na podlagi katere koli osebnih okoliščin, ob morebitnih takšnih primerih pa naj se nanje nemudoma odzovejo in jih obsodijo. Varuh prav tako pričakuje od vlade, da bo preučila možnost za uvedbo civilne kazni zaradi neupravičenih posegov v čast in dobro ime ter zasebnost z javnimi objavami.

Državni svet ugotavlja, da je varuh z odzivom javnih organov in nosilcev javnih pooblastil na njegove pobude, vprašanja in predloge, na splošno zadovoljen, da pa bi si želeli še več kooperativnosti posameznih organov, zlasti nekaterih občin, ki so včasih premalo odzivne. Prav tako pravijo, da ne morejo biti zadovoljni z izvrševanjem priporočil, ki jih ob vsakokratni obravnavi poročila sprejme Državni zbor, saj se jih večina v praksi ne izvede.

Državni svet ugotavlja, da se mnoga priporočila varuha ponavljajo vsako leto, in pri tem meni, da je razloge za ponavljanje enih in istih kršitev človekovih pravic moč iskati tudi v tem, da se odgovorne institucije v državi pri reševanju izpostavljenih primerov premalo povezujejo med seboj ter da se ne išče celovitih rešitev. Nenehno se ukvarjajo z odpravljanjem posledic, ne da bi odpravili vzroke zanje. Državni svet zato poziva državne institucije k večjemu angažiranju pri izpolnjevanju varuhovih priporočil in k večji odzivnosti na vprašanja in pripombe, ki jih prejmejo s strani varuha. Državni svet za boljšo učinkovitost izvajanja danih opozoril in priporočil predlaga, da naj se izmed množice problematik izbere nekaj (na primer deset) najbolj perečih, nato pa naj se v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi in ostalimi organi javne uprave ter nosilci javnih pooblastil oblikujejo projektne delovne skupine, ki naj te problematike natančno preučijo, ocenijo, ali so problemi rešljivi ali ne, in če so, oblikujejo ustrezne izvedbene ukrepe.

Državni svet posebej poudarja dolžnost upravnih in drugih državnih organov, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, da ustrezno in bolj intenzivno kot do zdaj informirajo državljane o njihovih pravicah in dolžnostih, na kar je pred kratkim opozorila tudi ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Tudi varuh je pritrdil razmišljanju Državnega sveta, da bi v skladu s temeljnim načelom varstva pravic strank in javnih koristi in v skladu z Zakonom o upravnem postopku (ZUP) vsak javni organ moral skrbeti, da nevednost in neukost strank in drugih udeležencev nista v škodo pravic, ki jim gredo po zakonu (četrti odstavek 7. člena ZUP), ter stranko opozoriti, če glede na izkazano dejansko stanje sodi, da ima podlago za uveljavitev še kakšne pravice (drugi odstavek 7. člena ZUP). Ob upoštevanju navedenih določb bi zelo verjetno lahko preprečili nastanek večine aktualnih primerov težav z uveljavljanjem pravice do vdovske pokojnine, z opravljanjem dela samostojnega podjetnika v pokoju, z izklopi električne energije (prenizka stopnja obveščeniosti tako elektrogospodarstva kot državnih institucij o pravici do izklopa električne energije) itd. Državni svet ob tem poziva varuha, da v prihodnje skuša še bolj intenzivno informirati javnost o pravnih podlagah in možnih rešitvah za pogoste stiske državljanov, ki jih zaznava pri svojem delu.

* * *

Za poročevalko je bila določena državna svetnica Bojana Potočan.

Mitja Bervar
predsednik